

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 18/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 21 september 2012 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice (RP 96/2012 rd) till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att social- och hälsovårdsutskottet ska lämna utlåtande om ärendet till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Arto Salmela, finansministeriet
- biträdande avdelningschef Olli Kerola, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingschef Sanna Lehtonen, Finlands Kommunförbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Propositionen baserar sig på regeringens rambeslut från mars 2012, enligt vilket statsandelsprocenten för kommunal basservice sänks som en del av balanseringen av statsfinanserna. När de ekonomiska utsikterna tog en dystrare vändning kom regeringen i rambeslutet överens om ytterligare anpassningsåtgärder som ska sänka statens utgifter med omkring 1,2 miljarder euro netto. En betydande del av besparingarna kommer att gälla kommunernas statsandelar. Statsandelen för kommunal basservice skärs ned med sammanlagt 113,3 miljoner euro netto när man beaktar att anslagen för att förbättra servicen för den äldre befolkningen har ökat efter rambeslutet. Nedsänkningen minskar kommuners statsandelsprocent med 0,46 procentenheter från nivån 2012.

Enligt lagförslaget sänks statsandelsprocenten för den kommunala basservicen så att kommunernas statsandel blir 30,96 procent och kommunernas självfinansieringsandel 69,04 procent. Sänkt statsandelsprocent och ökad självfinansieringsandel innebär att kommunerna måste anpassa sin verksamhet på grund av minskade statsandelar. Utskottet anser att det är beklagligt att statsandelen minskas och konstaterar att tryggad tillgång till basservicen förutsätter att kommunerna ytterligare förbättrar servicens effekt, resultat och produktivitet. Utvecklingen av statens och kommunernas gemensamma projekt för klientinformationssystem, som delvis finansieras med avdraget från statsandelarna och som föreslås fortsätta med ett år, förbättrar i fortsättningen social- och hälsovårdens produktivitet och effektivitet.

Enligt regeringsprogrammet förhåller man sig restriktivt till tilldelningen av nya uppgifter till kommunerna och utökningen av nuvarande uppgifter och förpliktelser, och kommunerna anvisas en statlig finansieringsandel som är mer än hälften av de faktiska kostnaderna för genomförande av nya och utökade uppgifter. Utskottet ser det som mycket positivt att skrivningen har följts trots det allt svårare konjunkturläget. Enligt lagförslaget är statsandelen till kommunerna för genomförandet av lagen om stöd för den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (äldreomsorgslagen) 54,3 procent medan den enligt den gällande lagen skulle vara 50 procent. Kommunernas resurser för de mera omfattande serviceuppgif-

terna inom äldreomsorgen förstärks med sammanlagt 27,3 miljoner nästa år. Dessutom anvisas för att förstärka stödtjänsterna inom närståendevården ett tilläggsanslag på 10 miljoner euro.

Det är positivt i lagförslaget att kommunerna kompenseras fullt ut för de minskade intäkterna på 12 miljoner euro från kommunalskatten på grund av ändringarna i skattegrunden.

Ställningstagande

Utskottet anser

att förvaltningsutskottet bör beakta det som sagts ovan.

Helsingfors den 23 november 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Sanni Grahn-Laasonen /saml
Arja Juvonen /saf
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd

Lasse Männistö /saml
Hanna Mäntylä /saf
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Anu Vehviläinen /cent
Erkki Virtanen /vänst
ers. Pia Kauma /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Propositionen baserar sig på regeringens rambeslut från mars 2012, enligt vilket statsandelen för kommunal basservice sänks. Med beaktande av den försämrade basservicen och det svåra ekonomiska läget i många kommuner är det av största vikt att tillräckliga statsandelar för basservicen tryggas. Sänkningen av statsandelsprocenten för basservice minskar dock kommunernas statsandelar med över 113 miljoner euro 2013. Minskningen av statsandelsprocenten för basservice minskar finansieringen till kommunerna för den lagstadgade servicen. Många av tjänsterna inom basservicen är förebyggande och hälsofrämjande, såsom rådgivningsbyråttjänster och tjänster i anslutning till förebyggande barnskydd. Med välfungerande förebyggande service kan man minska behovet av dyra och ofta även ineffektiva korrigerande åtgärder i ett senare skede. Minskningen av statsandelarna för basservice främjar inte medborgarnas välfärd och leder inte heller till ekonomiska besparingar på längre sikt.

I propositionen har i statsandelsprocenten för basservice beaktats som tillägg den statsandelsprocent i anslutning till äldreomsorgslagen som höjer statsandelen för basservice med 0,05 pro-

centenheter. Det är bra, men en höjning med knappa 12 miljoner euro är mycket anspråkslös jämfört med en minskning på 125 miljoner euro.

I regeringsprogrammet konstateras att "Det centrala syftet med social- och hälsovårdstjänsterna är att främja befolkningens hälsa och välmående. Basservicen och det förebyggande arbetet har i detta sammanhang en nyckelposition." Regeringens proposition står alltså i bjärt kontrast till det uttalade målet i regeringsprogrammet. Vi understryker betydelsen av ansvarsfulla beslut och i detta fall skulle ansvarsfulla beslutsfattare beakta den mänskliga och ekonomiska nyttan av förebyggande insatser i stället för att sträva efter kortsiktiga besparingar. Därför föreslår vi att förvaltningsutskottet ändrar 55 § i lagförslaget så att statsandelsprocenten höjs.

Avvikande mening

Vi föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan och

att förvaltningsutskottet i sitt betänkande föreslår att statsandelarna till kommunerna höjs.

Helsingfors den 23 november 2012

Laila Koskela /saf
Hanna Mäntylä /saf
Arja Juvonen /saf

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Ett av de viktigaste syftena med statsandelssystemet är att garantera att alla kommuner, oavsett skillnader i förhållanden och inkomstunderlag, har möjligheter att klara av i synnerhet sina lagfästa uppgifter. Med statsandelarna garanteras och tryggas organiseringen av service och utjämnas t.ex. försörjningskvotens och sjuklighetens effekt på kommunernas inkomster i olika regioner i landet. Det är fråga om faktorer som kommunerna har mycket begränsade eller i praktiken obefintliga möjligheter att påverka genom sin verksamhet.

Förslaget till lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice leder till stor ojämlikhet mellan kommunerna. Möjligheterna att finansiera de social- och hälsovårdstjänster som kommunerna ska ansvara för försvagas.

I motsats till majoriteten i social- och hälsovårdsutskottet anser vi att det inte är motiverat att öka kommunernas självfinansieringsandel i en situation där kommunernas ekonomi betungas dels av ökat tryck på utgifter för produktion av den redan existerande basservicen och dels av de ökade förpliktelser som finns inom synhåll och är kända och som faller på kommunernas ansvar i en situation där det inte finns planer att anvisa tillräckliga ekonomiska resurser för dessa. Den ökning av statsandelarna för t.ex. genomförande av äldreomsorgslagen som görs i samband med ändringen av denna statsandelslag underlättar i verkligheten inte kommunernas möjligheter att genomföra lagen på ett önskat sätt när man samtidigt genom att skära i statsandelar försvagar kommunernas verksamhetsvillkor.

Propositionen baserar sig på regeringens rambeslut från mars 2012, enligt vilket statsandelen för kommunal basservice sänks. Enligt lagförslaget sänks statsandelsprocenten för den kommunala basservicen så att kommunernas statsandel blir 30,96 procent och kommunernas självfi-

nansieringsandel 69,04 procent. Sänkt statsandelsprocent och ökad självfinansieringsandel innebär att kommunerna måste anpassa sin verksamhet på grund av minskade statsandelar. Detta påpekas också i utskottets utlåtande som godkänts av majoriteten. I år är kommunernas andel av sina utgifter 68,58 procent.

Anpassningen måste göras dels genom proportionell beskattning, dvs. åtstramning av kommunalbeskattningen, dels genom nedskärning av funktionerna, vilket innebär direkta ingrepp i kvaliteten och tillgången på basservicen till kommuninvånare. Vi kan inte godkänna en sådan utveckling trots att det allmänna ekonomiska läget är svårt.

Det är välkommet att kommunerna förutsätts förbättra servicens effekt och resultat och öka produktiviteten. Men detta sker i en situation där det på grund av regeringens åtgärder och obehovslighet råder stor osäkerhet om hur man överhuvudtaget organiserar och finansierar social- och hälsovårdstjänsterna i framtiden.

Regeringen Katainens beslut hittills betyder att de finansiella resurserna för kommunal service skärs ner med sammanlagt 3,4 miljarder euro den här valperioden. Kommunernas inkomstbas för 2013 skärs ned med sammanlagt 806 miljoner euro. Också ändringarna i kriterierna för hur pengarna fördelas mellan kommunerna gör att kommunerna särbehandlas och att olika villkor gäller för deras möjligheter att ordna och tillhandahålla basservice. Här gynnas nämligen kommuner med större skatteinkomster.

Nedskärningarna hittills motsvarar de årliga lönekostnaderna för ca 25 000 kommunanställda. Detta sker i en situation där behovet av mer personal särskilt inom vård och omsorg uttrycks allt oftare. Enligt regeringsprogrammet kan det rentav bli fler nedskärningar senare om regeringen inte når sina finanspolitiska mål.

Avvikande mening 2

ShUU 18/2012 rd — RP 96/2012 rd

Avvikande mening

Vi föreslår

att förvaltningsutskottet förkastar de föreslagna nedskärningarna i statsandelarna.

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan och

Helsingfors den 23 november 2012

Juha Rehula /cent

Anu Vehviläinen /cent